

حریم حجاب و عفاف بیماران زن، معطل اجرای قانون انطباق

کمبود پزشک و کادر درمان زنان موجب شده است در بسیاری از مراکز درمانی به خصوص در شهرستان‌ها بیماران زن زیر دست کادر درمان مرد بروند!

«یکی از نگرانی‌های مهم زنان عفیفه جامعه از هر کشوری، حفظ نشدن حریم حجاب و عفاف و کرامت آنان در محیط‌های درمانی است، این پرسش‌ها مطرح می‌شود: به راستی طرح انطباق که سال‌هاست مصوبات بالادستی و آیین‌نامه‌های خوبی برای آن ایجاد شده یا تولید لباس‌های پوشیده که می‌گویند طراحی شده، در اجرا به کجا رسیده است؟ نظارت در این زمینه کجاست؟» این بخشی از سخنان دکتر زهرا موحدنیا یکی از بانوانی است که در دیدار افشار مختلف زنان بارهبری یک بار دیگر مسئله پزشکان هم جنس را مطرح کرد.

دسترسی به پزشک هم جنس از نخستین حقوق هر بیماری در اقصی نقاط دنیاست؛ حتی بدیهی و اولیه که دولت‌های توسعه یافته اقتصادی با تربیت کافی پزشکان زن در تخصص‌های مختلف در تأمین این حق برای زنان کوشیده‌اند؛ حتی که وزارت بهداشت به رغم تکلیف قانون «انطباق امور اداری و فنی مؤسسات پزشکی با موازین شرع مقدس» مصوب سال ۷۷، به تحقق این پایبند نبوده و نتوانسته است در سطح تمامی شهرستان‌ها و بالای ۱۰۰هزار نفر جمعیت زمینه احقاق آن را برای بانوان مسلمان کشور فراهم کند، این در حالی است که بر اساس اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین کند.

کلام، خانواده‌محوری نمی‌شود، با این اوصاف بانویی که به دنبال حفظ و تشکیل خانواده و فرزندآوری است، عملاً از چرخه رقابت این عرصه و کرسی‌های هیئت علمی باز می‌ماند.» این بخشی از سخنان خانم دکتر زهرا موحدنیا، یکی از هزاران مادر پزشکی است که مصائب شغلی پزشکی را هم‌زمان با ایفای نقش همسری و مادری متحمل شده‌اند و اکنون به دنبال اصلاح ریشه‌های این تعارض و تبعات آن هستند.

فشار کاری بالای دستیاران پزشکی (رزدنت‌ها) را می‌توان مهم‌ترین عامل کاهش محبوبیت تحصیل در رشته‌های تخصص پزشکی برشمرد؛ فشاری که تحمل آن برای بانوان دستیار سنگین‌تر از مردان است. این فشار کاری که خود ناشی از کمبود پزشک است، باعث تشدید کمبود در این حوزه، به ویژه در بخش پزشکان متخصص زن می‌شود.

این چرخه معیوب با ساعات کاری بالا باعث شده است اگر خانمی قصد ادامه تحصیل در رشته‌ای تخصصی داشته باشد، بین فعالیت اجتماعی درمانی خود و نقش همسری و مادری یکی را انتخاب کند و اگر هم بخواهد هر دو را انتخاب کند، هزینه گزافی بپردازد و در برخی موارد نیز متأسفانه تا مرز افسردگی و خودکشی نیز پیش برود.

موضوع، علاوه بر معایب با موازین شرع و اخلاق، مشکلات و سختی‌هایی را برای بانوان محترم و خانواده‌های آنان به وجود آورده و در مواردی به ورود آسیب‌های روحی و روانی منجر شده است.» این بخشی از نامه انتقادی غلامعباس ترکی در خصوص حقوق بهداشتی زنان، خطاب به وزیر بهداشت است. معاون حقوق عامه دادستان کل کشور در بخش دیگری از این نامه می‌افزاید: «بر این اساس و با عنایت به احکام و ارزش‌های مسلم دینی و مؤلفه‌های اخلاقی

موضوع، علاوه بر فرهنگ و هویت ایرانی-اسلامی و با توجه به لزوم رعایت هنجارهای اجتماعی و خانوادگی در جامعه- و در اجرای ماده ۲۹۰ «قانون آیین دادرسی کیفری» و تکالیف نظارتی و قانونی دادستانی کل کشور در امر صیانت از حقوق عامه و به منظور حفظ حرمت و حریم خصوصی بانوان محترم کشور و صیانت از حقوق شهروندی، دستور فرمایید.

دسترسی ناعادلانه بانوان به پزشکان زن «در برخی رشته‌ها مثل پزشکی در برخی نقاط کشور مخصوصاً شهرستان‌ها و مناطق محروم کمبود پزشک داریم و در برخی مناطق محروم شاهد هستیم پزشکان متخصص زن در تخصص‌هایی مثل اورولوژی و رادیولوژی برای خدمات‌رسانی به بانوان وجود ندارد، در حالی که حتماً باید از پزشک متخصص زن در آن رشته برای بانوان استفاده شود.» این اظهارات مجتبی یوسفی، نماینده مردم اهواز، بآوی، حمیدیه و کارون در مجلس شورای اسلامی در گزاریه از دسترسی ناعادلانه بانوان به پزشک خانم است.

فشار کاری بالای دستیاران پزشکی (رزدنت‌ها) را می‌توان مهم‌ترین عامل کاهش محبوبیت تحصیل در رشته‌های تخصص پزشکی برشمرد؛ فشاری که تحمل آن برای بانوان دستیار سنگین‌تر از مردان است. این فشار کاری که خود ناشی از کمبود پزشک است، باعث تشدید کمبود در این حوزه، به ویژه در بخش پزشکان متخصص زن می‌شود

تجربه‌های ناخوشایند زهرا زن ۳۴ساله‌ای است که در مطب یکی از سونوگرافی‌های مرد نشست و منتظر است نوشتن برسد. او می‌گوید: «سونوی داخلی دارم اما به علت اینکه نتوانستم از مطب سونوگرافیست‌های زن نوبت بگیرم و قول دو ماه آینده را به من دادند، مجبور شدم به پزشک آقا مراجعه کنم.»

نازیلا یکی دیگر از زنان یاسوجی است که سونوی دیگری داشت، از سختی‌های دوران زایمانش می‌گفت که مجبور شده بود به مطب پزشکان مرد مراجعه کند و به دلیل کمبود سونوگرافیست‌های زن در یاسوج سونوی خود را در مطب یک پزشک مرد انجام داده بود.

نازیلا ادامه داد: «در برخی از این مطب‌ها پزشکان مرد دستیار خانم هم دارند اما لحظه رویارویی با پزشک مرد خجالت می‌کشیم و بسیاری از زنان ترجیح می‌دهند کمتر سونو انجام دهند.»

تعداد خانم‌هایی که در یاسوج برای انجام سونوگرافی به مطب‌ها و مراکز در مانگاهی مراجعه می‌کنند، بسیار زیاد است، در عین حال پزشک سونوگرافیست در یاسوج کم است و مراجعه‌کنندگان نیز از انجام سونوگرافی صرف‌نظر می‌کنند یا به سختی راضی می‌شوند یک پزشک مرد آنها را سونوگرافی کند.

در پاسخ به پرسشی درباره انجام سونوگرافی زنان از سوی پزشکان مرد توضیح داده بود که در بیمارستان‌های دولتی بیمارستان‌ها موظف شده‌اند «قانون انطباق» رعایت شود و مطب‌ها تا جای ممکن از سوی خانم‌ها ارائه شود.

اما سوال این است که آیا زمینه‌های اجرای «قانون انطباق» و رعایت بدیهی‌ترین حقوق زنان در حوزه بهداشت و درمان فراهم است؟

حقی‌ناهدیده گرفته‌شده سلامت زنان «هماکنون به مستحضرید در حال حاضر برخی آقایان در برخی مراکز درمانی به عنوان کادر تخصصی یا غیر تخصصی (اعم از پزشک متخصص یا دستیار و کارورز، پرستار، تکنیسین، خدمه) در بخش‌های مرتبط با امور زنان و زایمان مشغول کار هستند. این کشور هستند که بایستی برای این فکر کنند، یعنی آن قدر تعداد را افزایش بدهند که اگر چنانچه این معلم که مثلاًفرض کنید بایستی در هفته پنج روز در مدرسه شرکت کند، من باب مثال چهار روز می‌تواند شرکت کند، خلاصه وجود نباید، معلم دیگری وجود داشته باشد که آن خلأ را پر کند، همینطور مسئله پزشکی.» این بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با اقساثر مختلف بانوان حاکی از اهمیت بسیار بالای تربیت پزشک زن در جامعه اسلامی است؛ اهمیتی که تنها ناظر بر سلامت زنان جامعه نیست بلکه زمینه سلامت جسمی و روانی پزشکان زن را نیز فراهم می‌کند که بدون اضطراب به امور خانوادگی خود مانند ازدواج، همسرداری، فرزندآوری و فرزندپروری بپردازند و زندگی متعادلی را تجربه کنند.

میزان تربیت پزشکان زن پاسخگوی تقاضای بانوان نیست پس از انقلاب اسلامی با ادغام وزارت بهداشتی در دانشکده‌های پزشکی و تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، زمینه افزایش تربیت پزشکان ایران فراهم شد. همچنین با افزایش دانش‌آموزان دختر تقاضای ورود دختران به تحصیل در رشته‌های پزشکی نیز روزبه‌روز افزوده شد. در آزمون سراسری امسال از ۴۸۵هزار و ۳۵ نفر

تعداد خانم‌هایی که در یاسوج برای انجام سونوگرافی به مطب‌ها و مراکز در مانگاهی مراجعه می‌کنند، بسیار زیاد است، در عین حال پزشک سونوگرافیست در یاسوج کم است و مراجعه‌کنندگان نیز از انجام سونوگرافی صرف‌نظر می‌کنند یا به سختی راضی می‌شوند یک پزشک مرد آنها را سونوگرافی کند.

در پاسخ به پرسشی درباره انجام سونوگرافی زنان از سوی پزشکان مرد توضیح داده بود که در بیمارستان‌های دولتی بیمارستان‌ها موظف شده‌اند «قانون انطباق» رعایت شود و مطب‌ها تا جای ممکن از سوی خانم‌ها ارائه شود.

اما سوال این است که آیا زمینه‌های اجرای «قانون انطباق» و رعایت بدیهی‌ترین حقوق زنان در حوزه بهداشت و درمان فراهم است؟

حقی‌ناهدیده گرفته‌شده سلامت زنان «هماکنون به مستحضرید در حال حاضر برخی آقایان در برخی مراکز درمانی به عنوان کادر تخصصی یا غیر تخصصی (اعم از پزشک متخصص یا دستیار و کارورز، پرستار، تکنیسین، خدمه) در بخش‌های مرتبط با امور زنان و زایمان مشغول کار هستند. این کشور هستند که بایستی برای این فکر کنند، یعنی آن قدر تعداد را افزایش بدهند که اگر چنانچه این معلم که مثلاًفرض کنید بایستی در هفته پنج روز در مدرسه شرکت کند، من باب مثال چهار روز می‌تواند شرکت کند، خلاصه وجود نباید، معلم دیگری وجود داشته باشد که آن خلأ را پر کند، همینطور مسئله پزشکی.» این بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار با اقساثر مختلف بانوان حاکی از اهمیت بسیار بالای تربیت پزشک زن در جامعه اسلامی است؛ اهمیتی که تنها ناظر بر سلامت زنان جامعه نیست بلکه زمینه سلامت جسمی و روانی پزشکان زن را نیز فراهم می‌کند که بدون اضطراب به امور خانوادگی خود مانند ازدواج، همسرداری، فرزندآوری و فرزندپروری بپردازند و زندگی متعادلی را تجربه کنند.

میزان تربیت پزشکان زن پاسخگوی تقاضای بانوان نیست پس از انقلاب اسلامی با ادغام وزارت بهداشتی در دانشکده‌های پزشکی و تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، زمینه افزایش تربیت پزشکان ایران فراهم شد. همچنین با افزایش دانش‌آموزان دختر تقاضای ورود دختران به تحصیل در رشته‌های پزشکی نیز روزبه‌روز افزوده شد. در آزمون سراسری امسال از ۴۸۵هزار و ۳۵ نفر

مسئله افزایش تربیت پزشکان در کشور جزو اولین مواردی بود که پس از انقلاب فرهنگی مورد توجه قرار گرفت. در این بین اهمیت تربیت پزشکان زن با توجه به محتوای اسلامی انقلاب نیز افزایش یافت و اکنون پزشکی به عنوان یکی از چهار رشته پرطرفدار بین دختران به حساب می‌آید، اما متأسفانه میزان این تربیت به قدری نبوده است که پاسخ کافی به نیاز بانوان بدهد؛ مسئله‌ای که رهبر معظم انقلاب نیز در دیدار اخیر بانوان به آن اشاره داشتند.

مقام معظم رهبری در بخشی از بیانات خود با اشاره به معضلات شغلی بانوان پزشک و نیز سلامت زنان تأکید داشتند: «حتی در بعضی از مشاغل که برای زنان واجب کفایی است، مثل پزشکی، پزشکی زنان واجب است تا حدی که پزشک زن به قدر کفایت وجود داشته باشد، باید زن‌ها پزشکی بخوانند. خوب حالا ممکن است یک وقتی این واجب کفایی اعتراض پیدا کند یا مسئله‌خانه‌داری یا فرزندآوری یا استراحت‌ها و مرخصی‌هایی که برای یک زن خانه‌دار لازم است یا ساعت کاری که او بتواند کار را انجام بدهد و مثلاً به کار خانم هم برسد، اگر چنانچه در این زمینه‌ها تعارضی به وجود آمد، مسئولان

حاکم بر فرهنگ و هویت ایرانی-اسلامی و با توجه به لزوم رعایت هنجارهای اجتماعی و خانوادگی در جامعه- و در اجرای ماده ۲۹۰ «قانون آیین دادرسی کیفری» و تکالیف نظارتی و قانونی دادستانی کل کشور در امر صیانت از حقوق عامه و به منظور حفظ حرمت و حریم خصوصی بانوان محترم کشور و صیانت از حقوق شهروندی، دستور فرمایید.

دسترسی ناعادلانه بانوان به پزشکان زن «در برخی رشته‌ها مثل پزشکی در برخی نقاط کشور مخصوصاً شهرستان‌ها و مناطق محروم کمبود پزشک داریم و در برخی مناطق محروم شاهد هستیم پزشکان متخصص زن در تخصص‌هایی مثل اورولوژی و رادیولوژی برای خدمات‌رسانی به بانوان وجود ندارد، در حالی که حتماً باید از پزشک متخصص زن در آن رشته برای بانوان استفاده شود.» این اظهارات مجتبی یوسفی، نماینده مردم اهواز، بآوی، حمیدیه و کارون در مجلس شورای اسلامی در گزاریه از دسترسی ناعادلانه بانوان به پزشک خانم است.

فشار کاری بالای دستیاران پزشکی (رزدنت‌ها) را می‌توان مهم‌ترین عامل کاهش محبوبیت تحصیل در رشته‌های تخصص پزشکی برشمرد؛ فشاری که تحمل آن برای بانوان دستیار سنگین‌تر از مردان است. این فشار کاری که خود ناشی از کمبود پزشک است، باعث تشدید کمبود در این حوزه، به ویژه در بخش پزشکان متخصص زن می‌شود

تجربه‌های ناخوشایند زهرا زن ۳۴ساله‌ای است که در مطب یکی از سونوگرافی‌های مرد نشست و منتظر است نوشتن برسد. او می‌گوید: «سونوی داخلی دارم اما به علت اینکه نتوانستم از مطب سونوگرافیست‌های زن نوبت بگیرم و قول دو ماه آینده را به من دادند، مجبور شدم به پزشک آقا مراجعه کنم.»

نازیلا یکی دیگر از زنان یاسوجی است که سونوی دیگری داشت، از سختی‌های دوران زایمانش می‌گفت که مجبور شده بود به مطب پزشکان مرد مراجعه کند و به دلیل کمبود سونوگرافیست‌های زن در یاسوج سونوی خود را در مطب یک پزشک مرد انجام داده بود.

نازیلا ادامه داد: «در برخی از این مطب‌ها پزشکان مرد دستیار خانم هم دارند اما لحظه رویارویی با پزشک مرد خجالت می‌کشیم و بسیاری از زنان ترجیح می‌دهند کمتر سونو انجام دهند.»

تعداد خانم‌هایی که در یاسوج برای انجام سونوگرافی به مطب‌ها و مراکز در مانگاهی مراجعه می‌کنند، بسیار زیاد است، در عین حال پزشک سونوگرافیست در یاسوج کم است و مراجعه‌کنندگان نیز از انجام سونوگرافی صرف‌نظر می‌کنند یا به سختی راضی می‌شوند یک پزشک مرد آنها را سونوگرافی کند.

در پاسخ به پرسشی درباره انجام سونوگرافی زنان از سوی پزشکان مرد توضیح داده بود که در بیمارستان‌های دولتی بیمارستان‌ها موظف شده‌اند «قانون انطباق» رعایت شود و مطب‌ها تا جای ممکن از سوی خانم‌ها ارائه شود.

اما سوال این است که آیا زمینه‌های اجرای «قانون انطباق» و رعایت بدیهی‌ترین حقوق زنان در حوزه بهداشت و درمان فراهم است؟

تعداد خانم‌هایی که در یاسوج برای انجام سونوگرافی به مطب‌ها و مراکز در مانگاهی مراجعه می‌کنند، بسیار زیاد است، در عین حال پزشک سونوگرافیست در یاسوج کم است و مراجعه‌کنندگان نیز از انجام سونوگرافی صرف‌نظر می‌کنند یا به سختی راضی می‌شوند یک پزشک مرد آنها را سونوگرافی کند.

در پاسخ به پرسشی درباره انجام سونوگرافی زنان از سوی پزشکان مرد توضیح داده بود که در بیمارستان‌های دولتی بیمارستان‌ها موظف شده‌اند «قانون انطباق» رعایت شود و مطب‌ها تا جای ممکن از سوی خانم‌ها ارائه شود.

اما سوال این است که آیا زمینه‌های اجرای «قانون انطباق» و رعایت بدیهی‌ترین حقوق زنان در حوزه بهداشت و درمان فراهم است؟

میزان تربیت پزشکان زن پاسخگوی تقاضای بانوان نیست پس از انقلاب اسلامی با ادغام وزارت بهداشتی در دانشکده‌های پزشکی و تشکیل وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، زمینه افزایش تربیت پزشکان ایران فراهم شد. همچنین با افزایش دانش‌آموزان دختر تقاضای ورود دختران به تحصیل در رشته‌های پزشکی نیز روزبه‌روز افزوده شد. در آزمون سراسری امسال از ۴۸۵هزار و ۳۵ نفر

«تربیت پزشک زن» واجب کفایی است

تربیت کافی پزشک زن «مطالبه‌ای قدیمی «در رشته پزشکی، پسند بارها گفته‌ام به همان تعدادی که پزشک مرد داریم، پزشک زن لازم داریم، حالا مسئله فقط مسئله رایجان و بیماری‌های زنان که نیست، زنان هم به انواع و اقسام بیماری‌هایی که مردان می‌گیرند، مبتلا می‌شوند. ما باید به قدری پزشک زن در جامعه داشته باشیم که هر زن، برای مراجعه به پزشک، هیچ احتیاجی به مرد نداشته باشد.» این بیانات رهبر معظم انقلاب مربوط به سال ۷۲، یعنی ۳۰سال پیش است. سابقه این مطلب نشان از قدمت مطالبه تربیت کافی پزشک خانم از وزارت بهداشت از سوی رهبر معظم انقلاب است؛ مطالبه‌ای که زمینه تحقق بخش مهمی از حقوق بانوان را در جامعه اسلامی فراهم می‌سازد؛ مطالبه‌ای که به رغم افزایش سرانه پزشکان پس از انقلاب اما با سرعت و تعداد نامناسب، همچنان از سوی وزارت بهداشت و آموزش پزشکی به عنوان متولی تربیت پزشکان محقق نشده است؛ سوم؛ تربیتی که باعث شده بانوان از حقوق اولیه و بدیهی خود برخوردار نباشند هم از استعداد سرشار دختران ایران در تحصیل علم طب در راستای پاسخگویی به نیاز بانوان جامعه بهره‌بردار عادلانه و صحیحی بهداشتی و درمانی وارد نشود.

تربیت پزشک زن «مطالبه‌ای قدیمی «در رشته پزشکی، پسند بارها گفته‌ام به همان تعدادی که پزشک مرد داریم، پزشک زن لازم داریم، حالا مسئله فقط مسئله رایجان و بیماری‌های زنان که نیست، زنان هم به انواع و اقسام بیماری‌هایی که مردان می‌گیرند، مبتلا می‌شوند. ما باید به قدری پزشک زن در جامعه داشته باشیم که هر زن، برای مراجعه به پزشک، هیچ احتیاجی به مرد نداشته باشد.» این بیانات رهبر معظم انقلاب مربوط به سال ۷۲، یعنی ۳۰سال پیش است. سابقه این مطلب نشان از قدمت مطالبه تربیت کافی پزشک خانم از وزارت بهداشت از سوی رهبر معظم انقلاب است؛ مطالبه‌ای که زمینه تحقق بخش مهمی از حقوق بانوان را در جامعه اسلامی فراهم می‌سازد؛ مطالبه‌ای که به رغم افزایش سرانه پزشکان پس از انقلاب اما با سرعت و تعداد نامناسب، همچنان از سوی وزارت بهداشت و آموزش پزشکی به عنوان متولی تربیت پزشکان محقق نشده است؛ سوم؛ تربیتی که باعث شده بانوان از حقوق اولیه و بدیهی خود برخوردار نباشند هم از استعداد سرشار دختران ایران در تحصیل علم طب در راستای پاسخگویی به نیاز بانوان جامعه بهره‌بردار عادلانه و صحیحی بهداشتی و درمانی وارد نشود.

آیا پزشک واقعاً محرم است؟

باور عمومی در بین مردم این است که پزشکان محرم هستند و در هر شرایطی مراجعه زنان به پزشکان مرد مشکلی ندارد، این در حالی است که بررسی نظر مراجع در این خصوص با این باور عمومی مغایرت دارد.

مدت زیادی است که معضل دسترسی ناعادلانه به پزشک متخصص در استان‌های مختلف کشور در حوزه بهداشت و درمان مطرح است؛ معضلی که عاملی شده است تا بانوان کشور در حدود ۴۱۰ شهرستان با مشکل دسترسی به پزشک زن روبه‌رو باشند. گسترده‌گی ابعاد این موضوع باعث شد دادستانی کل کشور جهت احقاق حقوق عامه زنان به این موضوع ورود کند.

بر اساس اصل ۲۱ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین کند؛ موضوعی که در نامه اخیر معاون حقوق عامه دادستان کل کشور خطاب به وزیر بهداشت هم به آن اشاره کرده و این مسئله را به عنوان یکی از مصادیق حقوق عامه و حقوق شهروندی، به شمار آورده است. از سوی دیگر به معنای محرمیت مطلق باشد و این مسئله شامل موارد اضطرار می‌شود.

اتفاق نظر مراجع بر دسترسی کافی بانوان به پزشک زن ضرورت مراجع تقلید از گذشته تاکنون حاکی از جواز مراجعه به پزشک مرد تنها در موارد ناچار است. این موضوع خود بیان می‌کند که حکومت اسلامی باید زمینه دسترسی به پزشک زن را به نحوی فراهم کند که حالات اجباری برای بانوان در مراجعه به پزشک نامحرم به وجود نیاید. در ادامه نظرات مراجع را عیناً مرور می‌کنیم.

بررسی نظرات مراجع تقلید از گذشته تاکنون حاکی از جواز مراجعه به پزشک مرد تنها در موارد ناچار است. این موضوع خود بیان می‌کند که حکومت اسلامی باید زمینه دسترسی به پزشک زن را به نحوی فراهم کند که حالات اجباری برای بانوان در مراجعه به پزشک نامحرم به وجود نیاید. در ادامه نظرات مراجع را عیناً مرور می‌کنیم.

سؤال: حکم مراجعه زن به پزشک مرد یا رادیولوژی، سسونوگرافی، تزریقات و جراحی زنان از سوی مردان با وجود پزشک زن چیست؟

پاسخ: اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن به مرد مراجعه نکنند. (استفتائات، ج۳، ص ۲۷۹، ۸۳ و ۸۵)

آیت‌الله بیهجت در مواردی که مستلزم لمس و نظر محرم است تا به مرحله ضرورت نرسیده است، جایز نیست. (مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج۱، ص ۱۸۲) (استفتائات، ج۳، ص ۱۸۰، با استفاده از س ۳۹۶، ۳۹۴)

آیت‌الله مکارم شیرازی اگر مستلزم نگاه یا لمس حرام است با بودن متخصص زن جایز نیست، مگر اینکه به متخصص زن در انجام صحیح کار اعتماد نباشد. (مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج۱، ص ۱۸۴)

سؤال: حکم مراجعه زن به پزشک مرد یا رادیولوژی، سسونوگرافی، تزریقات و جراحی زنان از سوی مردان با وجود پزشک زن چیست؟

پاسخ: اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن به مرد مراجعه نکنند. (استفتائات، ج۳، ص ۲۷۹، ۸۳ و ۸۵)

آیت‌الله مکارم شیرازی اگر مستلزم نگاه یا لمس حرام است با بودن متخصص زن جایز نیست، مگر اینکه به متخصص زن در انجام صحیح کار اعتماد نباشد. (مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج۱، ص ۱۸۴)

سؤال: حکم مراجعه زن به پزشک مرد یا رادیولوژی، سسونوگرافی، تزریقات و جراحی زنان از سوی مردان با وجود پزشک زن چیست؟

پاسخ: اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن به مرد مراجعه نکنند. (استفتائات، ج۳، ص ۲۷۹، ۸۳ و ۸۵)

سؤال: حکم مراجعه زن به پزشک مرد یا رادیولوژی، سسونوگرافی، تزریقات و جراحی زنان از سوی مردان با وجود پزشک زن چیست؟

پاسخ: اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن به مرد مراجعه نکنند. (استفتائات، ج۳، ص ۲۷۹، ۸۳ و ۸۵)

آیت‌الله مکارم شیرازی اگر مستلزم نگاه یا لمس حرام است با بودن متخصص زن جایز نیست، مگر اینکه به متخصص زن در انجام صحیح کار اعتماد نباشد. (مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج۱، ص ۱۸۴)

سؤال: حکم مراجعه زن به پزشک مرد یا رادیولوژی، سسونوگرافی، تزریقات و جراحی زنان از سوی مردان با وجود پزشک زن چیست؟

پاسخ: اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن به مرد مراجعه نکنند. (استفتائات، ج۳، ص ۲۷۹، ۸۳ و ۸۵)

سؤال: حکم مراجعه زن به پزشک مرد یا رادیولوژی، سسونوگرافی، تزریقات و جراحی زنان از سوی مردان با وجود پزشک زن چیست؟

پاسخ: اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن به مرد مراجعه نکنند. (استفتائات، ج۳، ص ۲۷۹، ۸۳ و ۸۵)

آیت‌الله مکارم شیرازی اگر مستلزم نگاه یا لمس حرام است با بودن متخصص زن جایز نیست، مگر اینکه به متخصص زن در انجام صحیح کار اعتماد نباشد. (مسائل جدید از دیدگاه علما و مراجع تقلید، ج۱، ص ۱۸۴)

سؤال: حکم مراجعه زن به پزشک مرد یا رادیولوژی، سسونوگرافی، تزریقات و جراحی زنان از سوی مردان با وجود پزشک زن چیست؟

پاسخ: اگر ضرورت دارد مراجعه به مرد مانع ندارد، ولی بدون ضرورت با وجود دکتر زن به مرد مراجعه نکنند. (استفتائات، ج۳، ص ۲۷۹، ۸۳ و ۸۵)